

ОБЛИГАЦІЯ ЯК БЕЗДОКУМЕНТАРНИЙ ЦІННИЙ ПАПІР (ПОГЛИБЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ КОНЦЕПЦІЇ)

Міндарьова М.Ю.,

здобувач кафедри цивільного права № 2

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена розгляду облигації як цінного паперу та об'єкта цивільних правовідносин. Аналізується місце облигації в системі об'єктів цивільного обороту з урахуванням її бездокументарної природи. Досліджується інструментальна концепція цінних паперів та пропонується її застосування до цивільного обороту облигацій. Визначається, що стабільність цивільного обороту облигацій може бути забезпечена її розглядом як безтілесної речі.

Ключові слова: цінні папери, облигація, інструментальна концепція, річ, безтілесна річ.

Миндарева М.Ю. / ОБЛИГАЦИЯ КАК БЕЗДОКУМЕНТАРНАЯ ЦЕННАЯ БУМАГА (УГЛУБЛЕНИЕ ИНСТРУМЕНТАЛЬНОЙ КОНЦЕПЦИИ) / Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина

Статья посвящена рассмотрению облигации как ценной бумаги и объекта гражданских правоотношений. Анализируется место облигации в системе объектов гражданского оборота с учетом ее бездокументарной природы. Исследуется инструментальная концепция ценных бумаг и предлагается ее применение к гражданскому обороту облигаций. Определяется, что стабильность гражданского оборота облигаций может быть обеспечена ее рассмотрением как бестелесной вещи.

Ключевые слова: ценные бумаги, облигация, инструментальная концепция, вещь, бестелесная вещь.

Minaryova M.Y. / BOND AS NON-DOCUMENTARY SECURITIES (INTENSIFICATION OF INSTRUMENTAL CONCEPT) / The National Law University named after Yaroslav the Wise, Ukraine

The article is devoted to the research of legal nature of bonds as non-documentary securities and objects of civil relationships. It's determined that norms of domestic Ukrainian legislation provide that bonds can be issued only in non-documentary form. But such a form of securities became an object of critique by some lawyers that are insisting on legal position that non-documentary securities can't be considered as securities on the whole. The matter is, that legal nature of securities provides them to be the object of civil relations and at the same time the confirmation the right of their owners on some things, services etc. In legal literature such double construction called «rights on securities» and «rights of securities» or «rights out of securities».

Bonds confirm the existence between its owners and issuers the loan relationships that provides the right of owner to demand from issuer execution according to bond which execution time has begun. That's why if not to consider non-documentary bond as a security its owner can't be considered as an owner of security. At that case he becomes «an owner of demand right». In whole that ruin the legal construction of «rights on securities» and «rights of securities».

In order to solve such a situation the author proposes to apply the instrumental concept to legal relationships that arise of bond transfer. According to such concept bond considered as a legal instrument of fixation the rights and duties of appropriate subjects. At that case the author proposes to consider bond as an incorporeal thing. This allows to share on bonds legal regime of material things but taking to the view its incorporeal nature. As a result such a view saves legal construction of «rights on securities» and «rights of securities» and ensures the stability of bonds circulation.

Key words: securities, bond, instrumental concept, thing, incorporeal thing.

Цінні папери є відносно новими об'єктами правовідносин по відношенню до іншого майна, адже їх виникнення пов'язується лише з діяльністю окремих компаній у XVII столітті, не кажучи про те, що повноцінний масив нормативного матеріалу, яким врегульовується обіг цінних паперів, з'явився набагато пізніше. Крім того, цінні папери є особливим видом об'єктів правовідносин, що не дозволяє повною мірою застосувати до них положення законодавства, яке регламентує речові правовідносини, адже загальноприйнятою в юридичній літературі є думка, що цінний папір характеризує симбіотичну єдність «прав на нього» та «прав з нього». Враховуючи наведене, а також, зважаючи на постійну еволюцію нормативної регламентації відносин, предметом яких є цінні папери, окреслене питання є актуальним і потребує доктринального аналізу.

Одним з найбільш поширених в практиці правозастосування і, водночас, найменш дослідженим цінним папером є облигація. Наукова та практична цінність її дослідження полягає не лише у відсутності висвітлення певних аспектів її цивільного обороту в юридичній літературі, а й тим, що відповідно до положень вітчизняного законодавства облигації є бездокументарними цінними паперами, а ця обставина викликає шквал критики в юридичних колах.

Враховуючи наведене, питання природи бездокументарних облигацій як об'єкта цивільних правовідносин впливає на практику правозастосування, а тому потребує компромісного вирішення.

Розгляду особливостей цивільного обороту облигацій присвятили праці такі вітчизняні та зарубіжні вчені як

М. М. Агарков, К. М. Амбарцумян, С. С. Алексєєв, В. А. Белов, Т. В. Бобко, Т. В. Боднар, М. І. Брагінський, А. М. Ісаєв, М. Ф. Казанцев, І. С. Канзафарова, Н. С. Кузнецова, Г. П. Кухарева, С. В. Лялін, Н. І. Майданик, Р. А. Майданик, С. О. Погрібний, О. В. Розгон, В. М. Слома, І. В. Спасибо-Фатєєва, О. О. Федоришин, С. С. Філіпенко, В. П. Янишен, І. В. Яремова, В. Л. Яроцький та інші.

Метою статті є визначення природи бездокументарних облигацій як об'єкта цивільних правовідносин та особливостей їх цивільної оборотоздатності.

На сьогоднішній день використання облигації у цивільному обороті знайшло розповсюдження переважно у зв'язку з її універсальністю і можливістю бути застосованою у більшості сфер суспільного виробництва. Підтверджуючи боргове зобов'язання, а також маючи здатність бути погашеною не тільки у грошовій формі, а й у формі товарів та послуг, вона здатна замінити цивільно-правові договори і виступати в якості інструменту інвестування. Зокрема, ст. 4 Закону України «Про інвестиційну діяльність» встановлено, що інвестування та фінансування будівництва об'єктів житлового будівництва з використання недержавних коштів, залучених від фізичних та юридичних осіб, у тому числі в управління, може здійснюватися виключно через фонди фінансування будівництва, фонди операцій з нерухомістю, інститути спільного інвестування, а також шляхом емісії цільових облигацій підприємств, виконання зобов'язань за якими здійснюється шляхом передачі об'єкта (частини об'єкта) житлового будівництва. Інші способи фінансу-

вання будівництва таких об'єктів визначаються виключно законами [1].

Законодавче визначення облигацій міститься в абз. 1 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», відповідно до якої облигація – цінний папір, що посвідчує внесення його першим власником грошей, визначає відносини позики між власником облигації та емітентом, підтверджує зобов'язання емітента повернути власникові облигації її номінальну вартість у передбачений проспектом емісії (для державних облигацій України – умовами їх розміщення) строк та виплатити дохід за облигацією, якщо інше не передбачено проспектом емісії (для державних облигацій України – умовами їх розміщення) [2].

Природа облигації як об'єкта цивільних правовідносин обумовлюється перш за все тим, що вона є цінним папером, а щодо цінних паперів цивільне законодавство висуває особливі умови обігу. Більше того, будучи різновидом цінних паперів, облигація набуває їх родових ознак, які характерні для всіх цінних паперів. Разом із тим, слід зазначити, що розвиток технологій і запровадження бездокументної форми цінних паперів здійснили певний переворот в уявленні про цінний папір як об'єкт правовідносин, який формувався в наукових дискусіях протягом десяти років.

Нормативне визначення цінного паперу міститься у ст. 194 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), якою визначається, що цінним папером є документ встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право і визначає взаємовідносини між особою, яка його розмістила (видала), і власником та передбачає виконання зобов'язань згідно з умовами його розміщення, а також можливість передачі прав, що впливають з цього документа, іншими особами [3].

Майже аналогічне визначення цінного паперу міститься у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок». Наведеним нормативним положенням встановлено, що цінним папером є документ установленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, що має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам [2].

Слід зазначити, що в юридичній літературі погляди на природу цінних паперів еволюціонували з розвитком відповідних правовідносин, закономірним результатом чого стало певним чином неоднозначне трактування окремих їх особливостей. Разом із цим, в аспекті співвідношення поняття цінного паперу та облигації як загального і окремого, можна впевнено стверджувати, що останній характерні як родові ознаки цінних паперів, так і особливі ознаки, що притаманні лише облигації як окремому виду цінного паперу. Наведена обставина таким чином визначає і особливі риси облигації як об'єкта цивільних правовідносин.

Зважаючи на наведене, розуміння природи облигації як об'єкта цивільного обороту є неможливим без визначення її місця серед об'єктів цивільних правовідносин взагалі та в системі цінних паперів за законодавством України зокрема.

Відповідно до загальноприйнятої в юридичній літературі позиції об'єктами цивільних прав є матеріальні та нематеріальні блага, стосовно яких між суб'єктами цивільного права виникають відносини, які становлять предмет цивільно-правового регулювання [4, с. 214]. Що стосується безпосередньо видів об'єктів, то вони передбачені ст. 177 ЦК України, відповідно до якої об'єктами цивільних прав є речі, у тому числі гроші та цінні папери, інше майно, майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні і нематеріальні блага [3].

Як вбачається з наведеного положення, законодавче чітко відносить цінні папери до такої групи об'єктів правовідносин як речі. Обґрунтуванням такої позиції є документарна концепція цінного паперу, яка чітко демонструє бачення Л. Р. Юлдашбаєвої, висвітлене в праці «Правовое регулирование оборота эмиссионных ценных бумаг (акций, облигаций)» (Москва 1999 рік). Вчена зокрема зазначає, що цінному паперу як об'єкту речового права властива ознака документарної форми та формальний характер. На думку вченої, цінний папір – це суворо формальний документ, тобто запис, виконаний на паперовому носії, що має суворо визначену форму та певні реквізити [5, с. 15-18]. Крім того, така позиція повністю вписується і в нормативне розуміння речей, закріплене у ст. 179 ЦК України, відповідно до якої річчю є предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки [3].

Разом із тим, аналізуючи місце облигації в системі об'єктів цивільних правовідносин, слід приймати до уваги, що ч. 2 ст. 7 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» чітко встановлено, що облигації можуть існувати виключно в бездокументарній формі [2]. Як справедливо зазначає з цього приводу В. Л. Яроцький: «з появою у сучасному цивільному обороті України бездокументарної форми фіксації майнових прав деякі положення документарної концепції втратили універсальність, наприклад, необхідність пред'явлення документа (цінного паперу) для здійснення виражених у ньому прав» [6, с. 125].

Таким чином, враховуючи наведене, виникає закономірне питання, чи можна віднести облигацію до речей як об'єктів цивільних правовідносин, якщо вона має бездокументарну форму, тобто представлена нічим іншим як записом, що здійснено на рахунках відповідних установ. Положення ЦК України та Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» не здійснюють принципового розмежування в регламентації цивільного обороту облигацій, що підтверджує позицію В. Л. Яроцького, відповідно до якої специфіка правової природи бездокументарних цінних паперів порівняно з документарними не дає підстав розглядати їх як окрему категорію об'єктів цивільних прав [6, с. 127].

Можна стверджувати, що така ознака цінних паперів як їх документарність в розумінні фіксації змісту паперу на паперовому носії обумовлювалася існуванням паперової форми як однієї з найбільш захищених в епоху зародження обороту цінних паперів, у зв'язку з чим саме ця обставина визначає етимологію назви відповідних об'єктів правовідносин в різних країнах світу. Як зазначає С. Хорунжий, досліджуючи умови та закономірності формування інструментів біржової торгівлі цінним папером: «дефініція «цінний папір», є дослівним перекладом німецького слова *wertpapier*: *wert* – дорогий, вартісний; *papier* – папір, документ, посвідчення» [7, с. 22]. Тим не менше, в юридичній літературі досить поширеною є позиція, що бездокументарні цінні папери не можна вважати цінним папером взагалі, адже в такому разі у їх власника виникають права вимоги, що не опосередковуються правом власності на цінний папір, у зв'язку з чим руйнується традиційна для цінних паперів формула прав на такий папір та прав з нього. На користь зазначеної позиції слугує і відсутність у правовідносинах матеріальної речі в традиційному її вигляді, яка є визначальною ознакою абсолютних правовідносин [8, с. 120], що унеможливило виникнення речово-правового зв'язку між учасниками цивільного обороту стосовно цінного паперу, і фактично призводить до того, що у власника бездокументарного цінного паперу виникають права вимоги, посвідчені ним, однак не права на сам цінний папір. Крім того, по-суті у відносинах стосовно бездокументарних цінних паперів важко встановити таку ознаку як панування власника

над ними, що є характерним для речових прав [9, с. 140]. З цього приводу юридичній літературі зазначається, що обіг в цивільному обороті неопредметнених об'єктів є юридичною фікцією [10, с. 320].

У науково-практичному коментарі до ст. 194 ЦК України зазначається, що документ визначається цінним папером не в силу якихось природних властивостей, а тому що він підтверджує права його власника на певні матеріальні або нематеріальні блага, речі, гроші, дії третіх осіб, інші цінні папери. Серед об'єктів цивільних правовідносин цінні папери займають особливе місце, що пояснюється їхньою дуалістичною природою. Будь-який цінний папір можна розглядати у двох аспектах: по-перше, як спосіб оформлення будь-яких зобов'язальних відносин (отже можна говорити про права, засвідчені цінним папером, або про «права з цінного папера»); по-друге, цінний папір вважається річчю, на яку можуть виникати право власності або інші речові права (повного господарського відання, оперативного управління), тобто він може бути об'єктом різних угод, а звідси виникає «право на папір» [11, с. 319].

На наше переконання наведене твердження може бути вірним і в аспекті концепції бездокументарних цінних паперів, однак за умови, що ми розглядатимемо їх в розрізі поділу всіх речей на тілесні та безтілесні, який був широко поширений в приватному римському праві при використанні механізму цивільного обороту майнових прав [12, с. 9]. Римські юристи поділяли речі на тілесні (*res corporales*) та безтілесні (*res incorporales*). До тілесних речей відносилися ті, яких можна торкнутися, наприклад поле, раб, одяг, золото, срібло, а також інші. У свою чергу безтілесними речами визнавалися ті, що визначаються правом, наприклад спадкування, узурфрукт, зобов'язання, що укладені будь-яким способом [13, с. 358-359].

Таким чином, якщо слідувати зазначеному поділу, бездокументарні цінні папери, зокрема облигації, можна віднести до речей безтілесних, однак все ж такі речі, що відповідає розумінню речі, закріпленому в ст. 177 ЦК України. В юридичній літературі такі речі називають «ніби речами» [14, с. 14] (квазіречами). Разом із тим, бездокументарний цінний папір позбавлений тілесної форми, адже існує лише у вигляді інформації на електронних носіях, що і є основним наріжним каменем і предметом спору між вченими-цивілістами, адже, на думку багатьох вчених, електронна форма цінного паперу позбавляє його визначальної ознаки і не дає змогу говорити про існування цінного паперу взагалі. Саме тому в якості альтернативного вирішення зазначеного питання ми пропонуємо підтримати інструментальне бачення цінного паперу, запропоноване В. Л. Яроцьким, з поглибленням окремих його положень. Зокрема, аналізуючи місце цінних паперів в механізмі правового регулювання майнових відносин, вчений зазначив, що основна відмінність цінних паперів від інших майнових благ лежить в інструментальній площині і об'єктивно зумовлена тим, що всі вони відіграють у механізмі правового регулювання майнових відносин лише «пасивну» роль – як об'єкти цивільних прав і правовідносин. Адже інструмент фіксації правомочностей стосовно речей, грошей і «власне» майнових прав (наприклад, договір) зазвичай є відокремленим від них і не набуває значення об'єкта цивільних прав. У зв'язку з цим, не заперечуючи усталену в цивілістичній доктрині значущість цінних паперів як об'єктів цивільних прав і правовідносин, вчений зазначає, що є підстави вважати, що вони завжди додатково відігравали в цьому механізмі активну (інструментально-регламентаційну) роль. У цінних паперах майнове право й інструмент його фіксації та наступного посвідчення немов «зливаються» воедино, визначаючи їх двоєдиний (дуалістичний) характер як особливу атипичну категорію цивілістичних конструкцій [6, с. 133-134].

Таким чином, на нашу думку, визначальним в обігу облигації як бездокументарного цінного паперу та як і будь-

яких інших цінних паперів, що перебувають в обороті у бездокументарній формі, слід вважати зв'язок цінного паперу та прав, які він посвідчує, з урахуванням можливості перебування цінного паперу в цивільному обороті в ролі окремого об'єкта.

Наявність речі визначає можливість існування щодо неї речових прав, а її відсутність – унеможливає таке існування. Крім того, наявність речі визначає і можливість використання для захисту прав її власника чи володільця речово-правових способів захисту. Водночас, розуміння речі в аспекті цінних паперів має бути особливим з урахуванням можливості існування таких паперів у бездокументарній формі. Як зазначає С. Хорунжий: «вкрай низька «оборотоздатність» договору саме і стала причиною появи цінних паперів» [15, с. 22]. Як договір, так і цінний папір підтверджують існування між відповідними особами певних зобов'язань, однак на відміну від договору, який виступає лише формою фіксації домовленості, цінний папір виступає самостійним об'єктом правовідносин і, як правило, його власник наділений як правами на цінний папір, так і правами, що з нього випливають, тобто правами, які засвідчує папір. На нашу думку, для цивільного обороту немає принципової різниці, в якій формі існує його предмет, якщо він є фіксованим, тобто може відображатися у вигляді інформації, закріпленої на паперових або будь-яких інших носіях, що забезпечують можливість переходу прав на нього від однієї особи до іншої. Адже аналогічне питання виникає і у сфері обігу грошових коштів. Зокрема, п. 3.1. ст. 3 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» передбачено, що кошти існують у готівковій формі (формі грошових знаків) або у безготівковій формі (формі записів на рахунках у банках). Відповідно, використання таких коштів відбувається за допомогою платіжних засобів шляхом їх переказу [16]. Тобто, якщо проектувати ситуацію з коштами в ракурс дослідження бездокументарних цінних паперів, то можна стверджувати, що відображення коштів на рахунках особи не можна вважати коштами. Однак в такому разі виходить, що наявність коштів на рахунках особи позбавляє її речових прав на такі кошти. Цілком логічно, що в такому разі можна висунути контраргумент – особа, яка має кошти на рахунках, може в будь-який час надати їм готівкової форми у відділеннях банку або в терміналах самообслуговування і отримати грошові купюри, чого не може зробити власник бездокументарних цінних паперів за такими паперами, адже їх існування у документарній формі не передбачається. Однак в аспекті наведеного порівняння слід все ж таки погодитися з тим, що існування грошей у безготівковій формі не виключає їх з цивільного обороту і не позбавляє функції платіжного засобу. Водночас те ж стосується і цінного паперу, бо його існування у бездокументарній формі не припиняє виконання ним функції, для якої його було емітовано (створено). Враховуючи наведене, в цивільному обороті мають право на життя і безготівкові кошти, і бездокументарні цінні папери. Бездокументарна форма наведених об'єктів правовідносин не змінює їх природу.

В такому ключі вважаємо, що цінний папір є лише засобом фіксації інформації щодо відносин між емітентом та власником такого паперу, а тому спосіб такої фіксації не повинен впливати на речовий зв'язок між цінним папером та його власником. В проекції окресленого нами вище порівняння можна задатися питанням – щоб змінилось, якщо б власник бездокументарного цінного паперу міг надавати йому паперової форми як власник безготівкових коштів. Наприклад, якщо б електронні засоби депозитарію давали змогу роздруковувати або видавати (надсилати) власнику цінного паперу такий папір зі збереженням його унікальності, тобто з фіксацією, що певний папір перебуває у власника внаслідок його «документування» (надання документарної форми) і якщо б такий папір було забезпе-

чено інструментами захисту (бланки, унікальні кодування (штрих-коди), маркування, голограмні відбитки тощо), то чи змінився б характер зв'язку між власником та таким папером. На нашу думку, відповідь на таке питання має бути негативною, адже обидві форми існування цінного паперу забезпечують наявність речового зв'язку між цінним папером та його власником незалежно від форми існування цінного паперу.

В якості підтримки позиції розмежування зв'язку власника з коштами та бездокументарними цінними паперами можна сказати, що кошти мають родові ознаки, а цінний папір – унікальні властивості, однак в такому разі виникає питання, чи змінюється характер юридичного зв'язку між власником житлового будинку та таким будинком, якщо власник втрачає правостановлюючий документ. Звичайно, що ні, однак в такому разі втрачається юридичний зв'язок між власником та титулом володіння, адже він не може його пред'явити іншим учасникам цивільного обороту і тим самим підтвердити свої права. Це може бути проблемою в тому разі, якщо немає інструментів замінити такий документ, однак, якщо власник може звернутися, наприклад, до органу реєстрації прав, який видав йому свідоцтво про право власності на нерухоме майно, і отримати дублікат. Чи змінився в такому разі титул володіння? Звичайно, що ні, адже власник отримує дублікат правостановлюючого документа, тобто фактично той самий документ. То чим в такому разі відрізняється наявне у власника свідоцтво про право власності від записів про відповідне свідоцтво, яке містить в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно – лише формою існування. Крім того, якщо право власності на відповідне нерухоме майно буде визнане за рішенням суду за іншою особою, то наявне у особи свідоцтво про право власності взагалі не матиме жодного юридичного значення, адже перестане посвідчувати права власника. Однак на відміну від наведених відносин, як ми і зазначили, в обігу цінних паперів існує формула, відповідно до якої власник цінного паперу має права за цінним папером, а тому сам папір виступає об'єктом правовідносин. У зв'язку з цим, якщо вважати, що електронний цінний папір не є річчю, то у його власника не може виникати речового права власності стосовно такого паперу, а це означає, що за таким папером одразу набуваються права, які ним посвідчуються. Тобто, якщо

власник набуває право власності на бездокументарну відсоткову облигацію, то, за логікою, що така облигацію не є річчю, власник одразу набуває право власності на вимогу, яку підтверджує така облигація і фактично стає власником права вимоги. Однак, враховуючи те, що в окресленій конструкції не може існувати формула «право на право», оскільки право вимоги має зобов'язальну, а не речову природу, як, наприклад, сервітут, суперфіцій чи інші речові права, то в такому разі до власника облигації переходять права вимоги за позиковим зобов'язанням, що виникло між емітентом облигації та першим власником.

Разом із тим, в такому випадку існування облигації стає зайвим, адже фактично вона перетворюється на договір позики і не є окремим об'єктом правовідносин.

Узагальнюючи вищевикладене, констатуємо, що бездокументарна концепція цінних паперів є предметом критики, яка триває вже декілька десятків років, у зв'язку з чим виключно бездокументарна форма існування облигацій, яка запроваджена положеннями вітчизняного законодавства, впливає на цивільну оборотоздатність зазначених цінних паперів і визначає специфіку функціонування механізмів виникнення, переходу та припинення прав на них. Визнання відсутності у облигації матеріальної форми фіксації фактично унеможлиблює її розгляд як речі (предмета матеріального світу), повністю нівелює традиційну для цінних паперів структуру юридичного зв'язку «право на цінний папір» та «право за цінним папером».

Виходом з окресленої проблеми є інструментальна концепція цінного паперу, зокрема облигації, яка розглядає її як інструмент фіксації правомочностей суб'єкта цивільного правовідношення стосовно речей, грошей і «власне» майнових прав, який, виконує пасивну роль в механізмі правового регулювання. У зв'язку з цим, в рамках окресленої концепції, облигації як бездокументарні цінні папери набувають правового режиму речей, однак з урахування їх безтілесної природи. В такому ключі правовий статус облигації як квазіречі здатен забезпечити її цивільний оборот в класичному зв'язку, тобто з урахуванням права на цінний папір та права за цінним папером, і тим самим забезпечити його стабільність. У зв'язку з наведеним, бездокументарні цінні папери в цивільному обороті мають розглядатися виключно як безтілесні речі (квазіречі).

ЛІТЕРАТУРА

1. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 року № 1560-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47. – Ст. 646.
2. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
4. Цивільне право : підручник у 2 т. / [В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін.] за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2011. – Т.1. – 656 с.
5. Юлдашбаева Л. Р. Правовое регулирование оборота эмиссионных ценных бумаг (акций, облигаций) / Л. Р. Юлдашбаева. – М. : Статут, 1999. – 204 с.
6. Яроцький В. Л. Інструментальна концепція цінних паперів : доктринальне наступництво основних положень / В. Л. Яроцький // Вісник Академії правових наук України. – 2006. – № 3 (46). – С. 125–134.
7. Гладь Ю. О. Визнання недійсними правочинів (договорів) про відступлення права вимоги / Ю. О. Гладь // Держава і право : 36. наук. пр. Юрид. і політ. науки. – 2011. – Вип. 51. – С. 351–357.
8. Нагнибіда В. І. Окремі аспекти загальної теорії речового права / В. І. Нагнибіда // Університетські наукові записки. – 2005. – № 4 (16). – С. 117–123.
9. Харченко Г. Г. Ознаки речового права / Г. Г. Харченко // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 2. – С. 137–141.
10. Шимон С. І. Передання товару, фікційна традиція та правова фікція у правовідносинах з купівлі-продажу майнових прав / С. І. Шимон // Держава і право : 36. наук. пр. Юрид. і політ. науки. – 2011. – Вип. 54. – С. 317–322.
11. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2 т. / [Кузнєцова Н. С., Дзера О. В., Коссака В. М. та ін.] : за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. – [4-те вид., перероб. і допов.]. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – Т. І. – 808 с.
12. Харченко Г. Г. Річ як об'єкт речового права / Г. Г. Харченко // Вісник Одеського національного університету. – 2010. – Т. 15. – Вип. 22 «Правознавство». – С. 5–11.
13. Дождев Д. В. Римское частное право : учебник для вузов / под общ. ред. акад. РАН, д. ю. н., проф. В. С. Нерсисянца. – 2-е изд., изм. и доп. / Д. В. Дождев. – М. : Норма, 2006. – 784 с.
14. Федоренко Н. Особенности оборота имущественных прав / Н. Федоренко, Л. Лапач // Хозяйство и право. – 2001. – № 11. – С. 12–17.
15. Хорунжий С. Аналіз теоретичних засад формування інструментів біржової торгівлі цінними паперами / С. Хорунжий // Ринок цінних паперів України. – 2009. – № 3-4. – С. 19–30.
16. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2346-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 29. – Ст. 137.